

Asia: VN/32825/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto toimii aluekehitysorganisaationa, ja tarkastelee opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaa lakiehdotusta erityisesti alueellisen tasa-arvon sekä taiteen autonomian näkökulmasta.

Nykyisessä lainsäädännössä Taiteen edistämiskeskuksen näkyvyys ja vaikuttavuus alueilla on turvattu mm. Taiken aluetoimipisteillä ja alueellisilla taidetoimikunnilla. Nyt lakiluonnoksessa ei ole kirjausta näistä kummastakaan, eikä alueellista asiantuntemusta ole varsinaisesti nimetty tarvittavaksi asiantuntemuksen osa-alueeksi myöskään vertaisarviointityössä. Nämä seikat ovat omiaan heikentämään alueellista tasa-arvoa taiteen ja kulttuurin kentällä.

Taiteen edistämiskeskuksella on tällä hetkellä alueellisten toimipisteiden lisäksi kunnille suunnattuja asiantuntijapalveluita, joista ei säädettäisi uudessa laissa. Kuitenkin nämä palvelut ovat merkittävästi tukeneet eri kokoisia kuntia ja lisänneet alueellista verkostoitumista ja kuntien osallisuutta viraston toiminnassa. Lakiin tulisi sisällyttää alueellisen tasa-arvon huomioiminen niin taiteen ja kulttuurin päätöksenteossa kuin rahoituksessa ja asiantuntijaelimissä, ja alueellinen taiteen ja kulttuurin edistämisen tehtävä tulee kirjata viraston tehtäviin.

Samoin nykyisessä laissa mainittu taiteilijoiden toimeentuloedellytysten edistäminen puuttuu uudesta lakiehdotuksesta. Sen tulisi jatkossakin olla kirjattuna laissa uuden viraston tehtäviin.

Taidetoimikuntalaitokseen on tulossa merkittäviä muutoksia, jotka mahdollisesti voivat uhata taiteen autonomiaa, riippumatonta päätöksentekoa ja vertaisarvioinnin asiantuntevuutta.

Päätöksentekoa taiteen määrärahojen jakamisesta ollaan kokoamassa yhteen toimielimeen taide- ja kulttuurineuvostoksi. Jotta riittävä taiteenalojen edustus ja alueellinen asiantuntemus tulisi varmistettua, olisi taideneuvoston jäsenmäärää kasvatettava ehdotetusta 6-10 jäsenestä vähintään kymmeneen. Ehdotettu varajäsenjärjestelmä on kannatettava.

Nykyistä taidetoimikuntarakennetta korvaamaan on esitetty asiantuntijapankkia, josta edelleen koottaisiin hakukohtaisesti asiantuntijapaneelit, jotka antaisivat hakemuksista

asiantuntijalausuntensa vertaisarviointina neuvostossa tapahtuvan päätöksenteon tueksi. Ehdotuksessa todetaan, että asiantuntijapankki muodostetaan valitsemalla taiteen ammattilaisia ja asiantuntijoita ottaen huomioon muun muassa moninaisuuden, tasa-arvon ja alueellisuuden periaatteet. Tämä vertaisarvioinnin periaate tulisi kirjata lakiin.

Myös asiantuntijapankin jäsenten valintakäytänteet ja asiantuntijapaneelien kokoamisen periaatteet tulisi kirjata lakiin, ja tässä on huomioitava taidealojen edustuksellisuuden lisäksi myös moninaisuus ja alueellinen tasa-arvo. Näin varmistettaisiin sinänsä hyvän asiantuntijapankki- ja asiantuntijapaneelijärjestelmän toteutuminen, sekä nimittämisprosessien avoimuus ja tasapuolisuus.

Kulttuuripoliittisessa selonteossa kulttuuri määritellään jokaisenoikeudeksi. Tämä on tärkeä tavoite, ja edellyttää kulttuurin ja taiteen tekemisen, osallisuuden ja saavutettavuuden mahdollistamista koko maan kattavasti. Tässä työssä Kulttuurivirastolla on tärkeä rooli. Kulttuuripoliittisen selonteon toimenpideohjelman työstäminen ja jalkauttaminen vaatii laajaa yhteistyötä valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti niin julkisen sektorin, taiteen ja kulttuurin tekijöiden kuin kansalaisten kuulemiseksi, ja tässäkin toivomme tulevalta Kulttuurivirastolta selkeää roolia.

Hannele Autti, kulttuuriasiantuntija

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Autti Tarja
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto